

**СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

УДК 339.9:330.3

А. В. НІКІТІНА,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки та
менеджменту ЗЕД,
Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця*

С. Є. ЛЕЩЕНКО,
*Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця*

А. С. ОРЕХОВА,
*Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця*

**КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
КОЛАБОРАЦІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ
ТА КРАЇНАМИ ЄС**

Стаття присвячена актуальному дослідженню та аналізу співпраці України з країнами Європейського Союзу (ЄС) у розрізі іноземного інвестування. Доведено, що залучення

іноземних інвестицій в Україну є одним із основних факторів розвитку національної економіки. Аналіз структури імпорту ПІІ за видами економічної діяльності та виявив, що обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну з краї ЄС найбільше спрямовані у ті галузі економіки, де найшвидше може бути отриманий прибуток, в той час як інвестування пріоритетних галузей економіки України, націлене на довгострокове зростання, є недостатнім. Крім того, під час аналізу інвестиційного ринку України були виявлені також такі проблемні аспекти, як існування схильності до інвестування в офшорні зони, низька диференціація іноземних інвесторів за країнами-донорами та різкий дисбаланс в регіональній структурі надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України. Проведене дослідження дало змогу стверджувати, що коло головних інвесторів України майже змінилось за останні 10 років, зокрема: вони діляться на чотири великі групи: економічно розвинені країни і європейські країни, які розвиваються (Німеччину, Австрію, Францію, Швецію); країни з режимом зниженого оподаткування (Нідерланди, Швейцарія, Великобританія); офшорні зони, до списку яких входять такі найбільші інвестори України за останні 10 років як Кіпр і Британські Віргінські острови. Запропоновано перелік заходів, що сприятиме покращенню ділового клімату, а саме виокремлено такі основні пріоритетні напрями майбутніх інвестиційних програм: ефективна антикорупційна діяльність (включаючи кримінальне переслідування посадовців будь-якого рівня та суддів за корупцію); забезпечення верховенства права правоохоронних органів; реформування та відновлення судової системи; своєчасне впровадження програми Міжнародного Валютного Фонду. Основними науково-практичними результатами роботи є розвиток теоретичних засад інвестування та розробка науково-методичних положень щодо залучення іноземних інвестицій в Україну та її регіони за умов посилення глобалізаційних перетворень. Запропоновано комплекс основних напрямів, методів та інструментів, який сприятиме підвищенню ефективності інвестування в Україні.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційне співробітництво, Європейський Союз.

Актуальність та постановка проблеми. В економічному розвитку країни інвестиції відіграють основну роль. Саме інвестиції дають змогу підприємцям розширюватися та модернізувати свою матеріально-технічну базу. Завдяки їм створюються нові суб'єкти господарювання, які, в свою чергу, створюють нові робочі місця, а на діючих підприємствах відбувається оновлення обладнань. Завдяки всім цим факторам інфраструктура країни розвивається загалом. Тому для кожної країни основним стратегічним завданням є створення сприятливого клімату для здійснення інвестиційної діяльності. Оскільки Європейський союз є одним із найбільших торгових ринків світу, він є прикладом того, до якої планки Україні потрібно досягти. Тому важливим чинником економічного зростання нашої країни є співпраця з країнами Європейського союзу, а саме розвиток економічної співпраці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема інвестиційної співпраці України з країнами ЄС не є новою, її розглядали такі відомі українські вчені, як Кузьмін О.Є., який оцінював та формував інвестиційний потенціал машинобудівних підприємств, Куцик П.О., який розглядав стратегічні пріоритети державного регулювання інвестиційного процесу на

ринку IT-послуг, Гуляєва Н.М., яка вивчала системну єдність фінансування і використання фінансових ресурсів інвестиційному процесі та інші.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в аналізі співпраці України та країн ЄС у розрізі іноземного інвестування та на основі цього виявлення причин через які національна економіка не може стрімко розвиватися при наявних обсягах інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Для України надходження іноземних інвестицій є надзвичайно важливим для стабілізації економіки та сприяння розвитку багатьох галузей промисловості. Процес надходження інвестицій в Україну за період 2010-2018 рр. відрізняється динамічністю (рис. 1).

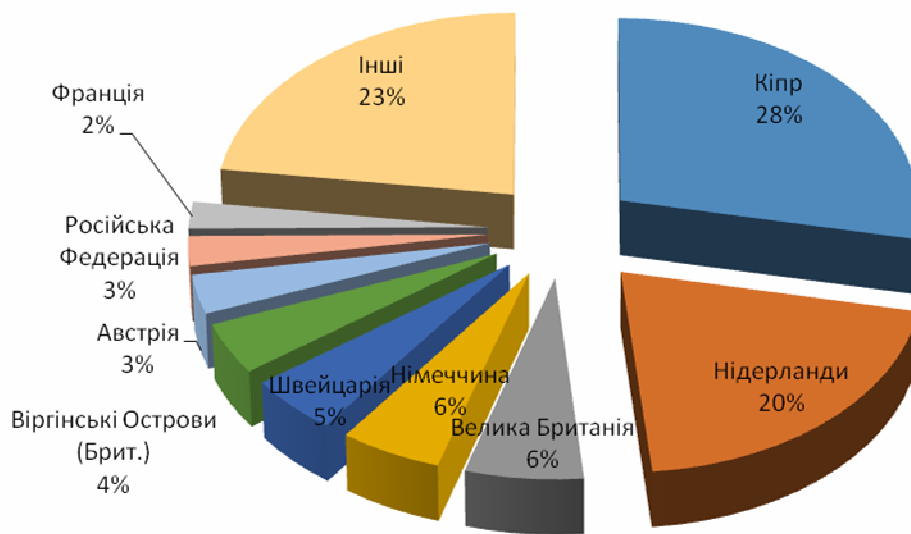

Рис. 1. Географічна структура імпорту ПІІ в Україну країнами всього світу в 2018 році

Так, до 2014 року в економіку України поступав значний обсяг ПІІ зі 130 країн світу, що характеризувався постійною позитивною тенденцією. І не дивлячись на тимчасове скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну (2015-2016 рр.), з початку 2017 року знову починається тенденція до їх зростання. Значно нижчі обсяги інвестицій в Україну за останні роки у порівнянні з тенденцією до 2014 року пояснюються значними економічними проблемами та невизначеністю, що пов'язана із військовим конфліктом та політичними змінами, що відбулися у 2013-2014 рр. та продовжуються дотепер. Особливе місце в інвестуванні в економіку України належить ЄС. Хоча за останні роки у вартісному вираженні надходження ПІІ з країн ЄС в Україну зменшились, ЄС все одно залишається головним інвестором, частка якого складає за весь досліджуваний період більше двох

третин від загального обсягу ПІІ, здійснених країнами світу в українську економіку.

За даними Державної служби статистики України у 2018 році в економіку України іноземні інвестиції були спрямовані майже зі 100 країн світу. До ТОП-5 найбільш значимих країн-інвесторів у 2018 році увійшли: Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина, Швейцарія. Їх загальна сума інвестицій складає 64,3% усіх інвестицій в Україну. Чотири з п'яти країн входять до складу країн Європейського Союзу, що ще раз підтверджує важливість співпраці України з країнами ЄС.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 28 %, Нідерланди – 20%, Велика Британія – 6 %, Німеччина – 6 %, Швейцарія – 5%, Віргінські Острови (Велика Британія) – 4 %, Австрія – 3% і Російська Федерація – 3 %. Коло головних інвесторів України майже змінилось за останні 10 років. Вони діляться на чотири великі групи: економічно розвинені країни і європейські країни, які розвиваються (Німеччину, Австрію, Францію, Швецію); країни з режимом зниженого оподаткування (Нідерланди, Швейцарія, Великобританія); офшорні зони, до списку яких входять такі найбільші інвестори України за останні 10 років як Кіпр і Британські Віргінські острови [2].

Аналізуючи структуру імпорту ПІІ за видами економічної діяльності (рис. 2) та виокремивши найбільш інвестовані сектори економіки, можна стверджувати, що обсяги надходжень ПІІ в Україну з краї ЄС найбільше спрямовані у ті галузі економіки, де найшвидше може бути отриманий прибуток (наприклад, у фінансову діяльність), в той час як інвестування пріоритетних галузей економіки України, націлене на довгострокове зростання, є недостатнім (наприклад, у наукову діяльність). Крім того, під час аналізу інвестиційного ринку України були виявлені також такі проблемні аспекти, як існування схильності до інвестування в офшорні зони, низька диференціація іноземних інвесторів за країнами-донорами та різкий дисбаланс в регіональній структурі надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України.

На сьогоднішній день, інвестиційне співробітництво з країнами ЄС допомагає Україні розвивати економіку. Адже зв'язки з даними країнами допомагають не лише фінансовими ресурсами, а й вносять в економіку країни міжнародний досвід щодо управління, ведення міжнародних стандартів якості, обліку тощо. Саме з покращенням інвестиційного клімату країни, інвестори помічають привабливі пропозиції та інвестують у ту чи іншу галузь. Щорічно Всесвітній банк публікує рейтинги країн за різними показниками, зокрема DoingBusiness в 2019 році виставив рейтинг інвестиційної привабливості країн. У ньому Україна піднялась на 7 позицій, зайнявши 64 місце серед 190 країн. Прогрес явний, адже у 2012 році Україна займала 152 місце [1]. Країна

Проблеми економіки та політичної економії 2020, № 1 (10)

продемонструвала прогрес за показниками «Отримання дозволів на будівництво» (+3,9), «Підключення до системи електропостачання» (+3,3), «Міжнародна торгівля» (+2,5), «Захист міноритарних інвесторів» (+2,0) і «Реєстрація власності» (+1,3). За показниками, які стосуються питань оподаткування та вирішення питань, пов'язаних з неплатоспроможністю, позиція України погіршилася на 1,3 і 0,3 відповідно [1].

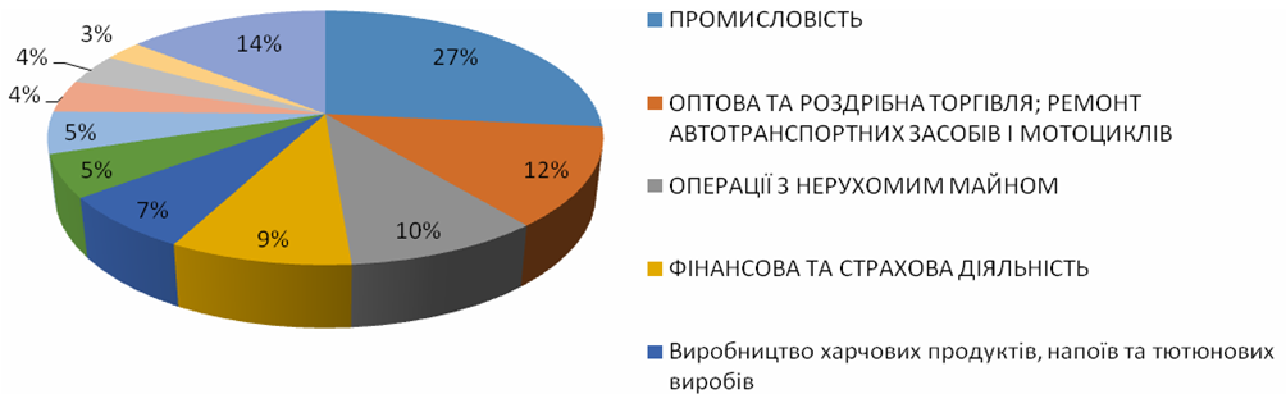

Рис. 2. Структура імпорту ПІІ за видами економічної діяльності в Україну країнами ЄС в 2018 році

На даний момент, країни Європейського Союзу є основними інвесторами в Україну. Їх доля приходить майже 75% усіх прямих інвестицій у нашу країну. На жаль, після початку політичної нестабільності у 2013-2014 роках, обсяг інвестицій в Україні знизився, включаючи країни ЄС. Але після підписання угоди про асоціацію з ЄС, Україні дали нові шляхи покращення свого інвестиційного клімату, підняття рейтингу своєї інвестиційної привабливості та іміджу регіонів. За рахунок скасування тарифних та нетарифних бар'єрів між ЄС та національною економікою приплив іноземного капіталу дає місце для розвитку конкурентоспроможних виробництв в регіонах України.

На рис. 3 проілюстровано географічну структуру обсягів інвестицій в Україну з різних країн світу та ЄС.

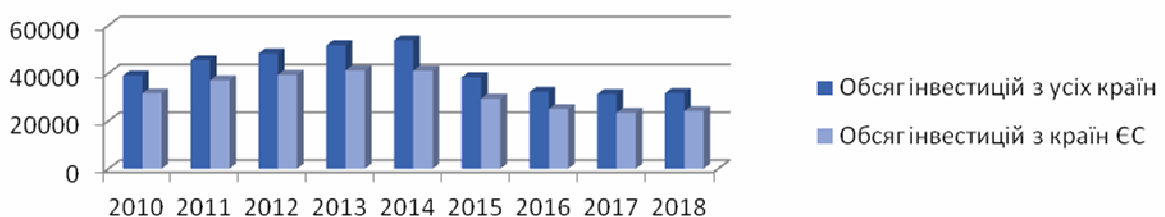

Рис. 3. Порівняльна діаграма обсягів прямих інвестицій (акціонерний капітал) з усіх країн та обсягів інвестицій з країн ЄС

Через недостатній обсяг інвестицій, у нашій державі технологічно відстале виробництво та зростаюча зношеність основних фондів. Підприємства не в змозі здійснити модернізацію та інноваційне оновлення основних фондів через значний податковий тиск, відсутність впровадження дієвої підтримки реального виробництва підприємства, збитковість діяльності та низькі показники рентабельності промислової сфери [3].

На рис. 4 представлено комплекс напрямів та інструментів, завдяки яким зросте ефективність інвестування в Україну.

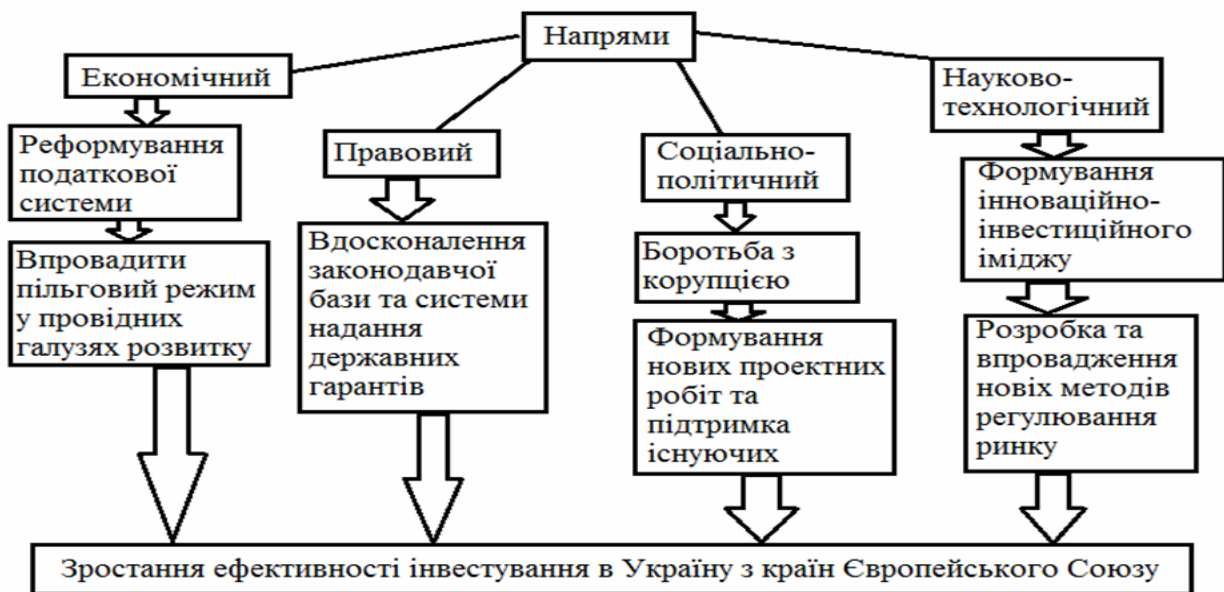

Рис. 4. Комплекс основних напрямів, методів та інструментів, які сприятимуть підвищенню ефективності інвестування в Україну

Суттєвими проблемами, які потребують особливої уваги з боку влади, а саме з точки зору бізнесу, дослідники [3,4] розділили на 4 основні групи:

- корупція (низька ефективність заходів щодо боротьби з корупцією, створення антикорупційного суду на перших стадіях);
- економічні фактори (наприклад, нестабільність валюти, девальвація, інфляція, обтяжливі податкові процедури тощо);
- повільний хід реформ (відсутність реформи ринку праці, земельної реформи, повільна модернізація інфраструктури тощо);
- політичні чинники (політична нестабільність, політична і законодавча невизначеність, конфлікти між силовими відомствами тощо).

З метою покращення ділового клімату, на наш погляд, головними пріоритетами уряду повинні бути такі:

- ефективна антикорупційна діяльність (включаючи кримінальне переслідування посадовців будь-якого рівня та суддів за корупцією);

- забезпечення верховенства права правоохоронних органів;
- реформування та відновлення судової системи;
- своєчасне впровадження програми Міжнародного Валютного Фонду.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, для того, щоб поліпшити зв'язки між Україною та країнами ЄС, а також збільшити обсяги ПІІ у національну економіку з боку керівництва країни мають бути проведені значні обсяги робіт. Системний підхід до вирішення проблем, що склалися є єдиним правильним рішенням на шляху до мети. Саме співпраця з розвиненими країнами заходу у всіх сферах якісно вплине на модернізацію економічної, соціальної, науково-технічної, правової та інших систем.

Впровадження реформ у відповідних сферах та акцент на головні пріоритети уряду підніме рівень привабливості України для інвесторів та зробить умови ведення бізнесу в країні більш сприятливими, що у свою чергу безперечно збільшить кількість нових проектів та підприємств на національному ринку.

Список використаної літератури

1. 2019 International Bank for Reconstruction and Development / A World Bank Group Flagship Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf
2. Буряк А.А. Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС у промисловості: регіональний розріз / А.А. Буряк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». – 2017. – № 25/2017. – С. 49-53.
3. Особливості міжнародного інвестиційного співробітництва України з країнами Європейського Союзу: проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkyrs_stud/ES/2019/6.pdf
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Правові основи інвестиційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bookwu.net/book_pravovye-osnovy-investicionnoj-deyatelnosti_804/10_2.4.-investicionnoe-sotrudnichestvo-i-ego-vidy

References

1. 2019 International Bank for Reconstruction and Development / A World Bank Group Flagship Report [E-resource]. – Available at: https://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf

2. Buriak, A. (2017). *Investytsiine spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu ta YeS u promyslovosti: rehionalnyi rozriz* [Investment cooperation between Ukraine and the EU in industry: a regional cut]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: "Ekonomika i menezhment"*, 25/2017, pp. 49-53.

3. *Osoblyvosti mizhnarodnoho investytsiinoho spivrobotnytstva Ukrainy z krainamy Yevropeiskoho Soiuzu: problemy ta perspektyvy* [Features of international investment cooperation of Ukraine with the countries of the European Union: problems and prospects]. [online] Available at: http://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkyrs_stud/ES/2019/6.pdf

4. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. [online] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. *Pravovi osnovy investytsiinoi diialnosti* [Legal bases of investment activity]. [online] Available at: http://bookwu.net/book_pravovye-osnovy-investicionnoj-deyatelnosti_804/10_2.4.-investicionnoe-sotrudnichestvo-i-ego-vidy

Nikitina A., PhD in Economics, Associate Professor; Leshchenko S., Student; Orekhova A., Student, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Critical analysis of investment cooperation between Ukraine and EU countries

The article is dedicated to the current research and analysis of Ukraine's cooperation with EU countries in terms of foreign investment. The investment plays a crucial role in economic development of the country. Due to insufficient investment, our country has technologically backward production and growing depreciation of fixed assets. Enterprises are unable to modernize and innovate fixed assets due to significant tax pressure, lack of effective support for real enterprise production, loss of operations and low profitability of the industrial sector. Only the investment enables the entrepreneurs to extend and update their assets. The new business entities are occurred because of it that give people the new vacancies and give factories the new equipment. All these factors help to develop the infrastructure of the country. Therefore, the main strategic task for each country is forming a favorable climate for investment activities. As European Union is one of the largest trading markets in the world that means it can be an example for Ukraine to reach. That's why a collaboration with the countries of European Union is considered as an important aspect of our country's economic growth. A flow of foreign investment is extremely important for Ukraine for economic stabilization and promoting the development of many industries. Collaboration with many European countries helps us get not only definite financial resources, but also international experience in in management, maintaining international quality standards, accounting and more. Improvement of investment climate of the country helps the investors pay attention at attractive offers, so the start investing in a particular industry. Such acts will be actually helpful for chemical, metallurgical, light and food industries. Attracting foreign investment in Ukraine is one of the main factors of the development of its national economy. Each branch of the economy, without exception, must be supported by a certain amount of foreign investment in accordance with the state of its development. Therefore, to enter the international level, first of all, it is necessary to analyze the current state of the foreign investment market and highlight the most important problems of the insufficient level of investment flow in the Ukrainian economy.

Key words: foreign investment, investment activity, investment cooperation, European Union.

Никитина А.В., к.э.н., доцент; Лещенко С.Е., студент; Орехова А.С., студентка,
Харьковский национальный экономический университет имени Семёна Кузнеця

Критический анализ инвестиционной коллаборации между Украиной и странами ЕС

Статья посвящена актуальному исследованию и анализу сотрудничества Украины со странами Европейского Союза в разрезе иностранного инвестирования. Доказано, что привлечение иностранных инвестиций в Украину является одним из основных факторов развития национальной экономики. Каждая отрасль экономики без исключения должна подкрепляться определённым размером иностранных инвестиций в соответствии с состоянием её развития. Поэтому, для выхода на международный уровень, в первую очередь, необходимо проанализировать современное состояние рынка иностранных инвестиций и выделить самые главные проблемы недостаточного уровня потока инвестиций в экономику Украины.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционное сотрудничество, Европейский Союз.

Рекомендована до публікації 17.02.2020 р.

Надійшла до редакції 24.12.2019 р.